

Sabahattin Ali
Yeni Dünya

telgrāfhane
yayınları

İçindekiler

Sabahattin Ali / Öner Yağcı • 7

Asfalt Yol • 17

Hanende Melek • 25

Çaydanlık • 34

Ayran • 42

Isttmak İçin • 50

Uyku • 60

Selam • 69

Bir Mesleğin Başlangıcı • 78

Bir Konferans • 85

Yeni Dünya • 88

İki Kadın • 102

Sulfata • 110

Hasanboğuldu • 119

Sabahattin Ali

Öner Yağcı

*Şehirler bana bir tuzak;
İnsan sohbetleri yasak;
Uzak olun benden, uzak,
Benim meskenim dağlardır.*

Şiirleri, öyküleri, romanları, bir oyunu, mektupları, makaleleri, çıkardığı dergiler, gazeteler ve yaptığı çevirilerle bir edebiyat ustası ve aydını Türkiye'nin. **Kuyucaklı Yusuf**uyla, "Aldırma Gönül Aldırma"sıyla, "Markopaşa"sıyla ve trajik ölümüyle bilinen, yazdıklarıyla halkın sesi olan, yazmaması için olanca baskılara uğratılan ve her şeye karşın "namuslu olmayı" ve yazmayı sürdürdüğü için canına kıyılan bir yazarımız Sabahattin Ali.

Eğrider'e doğar (25 Şubat 1907, Gümölcine-Bulgaristan), Ayvalık nüfus kütüğüne kayıtlıdır. Edremit'te, Çanakkale'de, Üsküdar'da geçer çocukluğu; Edremit İptidai Mektebinde, Balıkesir Muallim Mektebinde okur; ilk şiir, öykü ve denemeleri buradayken yayımlanır. İstanbul Muallim Mektebinde tamamlar okulunu. Yozgat'ta öğretmenlik yapar ve aşkları başlar. İlk şiiri 1927'de yayımlanır. 1928'de öğrenim için Almanya'ya gider. Orada yeni bir dünya açılır önüne; Dünya Klasikleriyle tanışır. İki yıl sonra yurda dönüp Bursa-Orhaneli'de öğretmenliğe başlar, sonra Aydın Ortaokulu Almanca öğretmenliğine geçer. "Komünizm propagandası" gerekçesiyle burada tutuklanır ve ilerde yazacağı öykülerin kahramanlarıyla tanışır Aydın Cezaevinde. Beraat eder ve Konya Ortaokulu

Almanca öğretmenliğine atanır. Bir hicviyesi nedeniyle yine tutuklanır, yargılanır ve 14 ay hapse mahkûm edilir. Konya Cezaevinden, sonradan ünlenecek şiirlerini yazdığı Sinop Cezaevine sürülür. On ay sonra “Onuncu Yıl” affıyla serbest kalır. Bir yıl sonra Milli Eğitim Bakanlığında memurluğa başlar.

Çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerinin bir kısmını topladığı **Dağlar ve Rüzgâr** (1934) adlı ilk kitabını çıkarır. (Daha sonraki baskılarında **Kurbağanın Serenadı ve Öteki Şiirler**'i de eklediği bu kitaptaki bu şiirlerin bir kısmı “Aldırma Gönül Aldırma, Geçmiyor Günler Geçmiyor, Melankoli, Çocuklar Gibi” bestelenir.)

1935'te **Değirmen** adlı öykü kitabını yayımlar ve Aliye Hanımla evlenir. Ertesi yıl yeni öykülerini **Kağnı**'da sunar. İlk romanı **Kuyucaklı Yusuf**, Projektör'de tefrika edilir, ertesi yıl yayımlanır. 1937'de İstanbul ve Eskişehir'de yedeksubay olarak askerliğini bitirir ve **Ses** adlı yeni öykü kitabını çıkarır. Askerlik dönüşü Ankara Musiki Muallim Mektebinde Türkçe öğretmeni ve Devlet Konservatuarında Karl Ebert'in asistanı olur.

1939'da **İçimizdeki Şeytan** romanı tefrika edilir. 1940'ta yayımlanan kitaba karşı Nihal Atsız **İçimizdeki Şeytanlar** adlı bir kitapçık çıkarır. Savaş nedeniyle yine dört ay askere alınır. **Esirler** adlı oyunu tefrika edilir.

Kürk Mantolu Madonna romanını yayımlar, öykülerini **Yeni Dünya**'da toplar (1943). Çeviriler yapar, dergilerde yazılar yayımlar. Tercüme Bürosu ve Türk Dil Kurumunda görev alır. 1944'te Nihal Atsız'ın ihbarı ve hakaretiyle karşı karşıya kalır. Atsız'ı mahkemeye verir, Atsız 4 ay hapse mahkûm edilir ama sağcı öğrenciler protesto gösterileri yaparlar. Bu olay Irkçı-Turancı tutuklanmalarının başlangıcı olur. Sabahattin Ali, konser ve oyunlar için Yüksek Köy Enstitüsünün olduğu Hasanoğlan'a gidip gelmektedir. Bir kez daha 1,5 ay sürecek askerliğe sonra da Bakanlık emrine alınır.

Yeni Dünya adıyla bir gazete çıkaracaklardır ama ünlü *Tan* gaze-

tesi saldırısı gerçekleşir. Aziz Nesin, Mim Uykusuz, Rifat Ilgaz'la birlikte *Marko Paşa*'yı (4. Sayıda 60 bin baskı sayısına ulaşan bu güncel gülmece, hiciv, karikatür dergisi) çıkarır. Burada yayımlanan bir yazısından dolayı hapse mahkûm edilir. 1947'de yayımladığı öykü kitabı **Sırça Köşk**, Bakanlar Kurulu kararıyla toplatılır. Mayıs-Eylül 1947 arasında Sultanahmet ve Paşakapısı cezaevlerinde kalır. Hapisten çıkınca *Marko Paşa*'nın yerine *Merhum Paşa*, *Malum Paşa*, *Ali Baba* dergilerini çıkarır. Yine bir dava ve yine tutuklanır. Beraat eder ama bayiler hükümetin baskısıyla *Ali Baba*'yı dağıtmazlar; paraları da kalmamıştır. Bir kamyon alıp nakliyeciliğe başlar. Son yolculuğu Kırklareli, Üsküp, Sazaradır... “Yurtdışına kaçarken” diye anlatılır hep; Sazara deresinde Ali Ertekin tarafından öldürülür.

Onu Türk edebiyatının öncü gerçekçi ustalarından yapan öyküleridir. Yaşamın ve emekçi insanların acı gerçekleri öykülerinin asıl temalarıdır. Öyküleriyle Anadolu insanını kucaklar. Köylüsü, işçisi, aydını, doktoru, hastanesi ile sıradan insanların yaşamlarından ve özellikle aşk eksenli konulardan yola çıktığı öyküleri sevecenliği ve gerçekliğiyle ilgi çeker.

Sanatın toplumsal bir eylem olduğunu düşünen Sabahattin Ali, öykülerinde de bu düşüncesini savunur. Açık, akıcı, somut diliyle, ele aldığı yaşam gerçekliklerini çarpıcı ve burkucu bir biçimde aktarır. İçlerinde “Candarma Bekir, Kağrı, Hasanboğuldu, Portakal, Beyaz Bir Gemi, Katil Osman, Millet Yutmuyor, Bahtiyar Köpek, Kurtla Kuzu, Bir Aşk Masalı, Devlerin Ölümü, Koyun Masalı, Sırça Köşk” gibi Türk edebiyatının unutulmaz öykülerinin de yer aldığı öyküler Sabahattin Ali'yi gerçekçi öykücülüğümüzün ustalarından biri yapmaya yeter.

Filme de alınan **Kuyucaklı Yusuf**, edebiyatımızın en önemli, en çok okunan romanlarından biridir. Muazzaz'le Yusuf'un aşkı ekseninde Ege'de 1900'lü yılların başından Birinci Dünya Savaşı öncesine kadarki dönemin genel görünüşünün ustalıkla aktarıldığı ro-

man, Sabahattin Ali adıyla özdeşleşir. **İçimizdeki Şeytan** romanı 1940'ta yayımlandığında ırkçıların yoğun tepkilerini çeker. Ömer'le Macide'nin aşkı çevresinde 1930'lu yılların kent yaşamını aktarırken ırkçı ve Turancıların Alman işbirlikçiliğini de gözler önüne seren ideolojik ağırlıklı bu roman, Sabahattin Ali'yi Türk ırkçılarının boy hedefi haline getirir. Üçüncü romanı **Kürk Mantolu Madonna**'da da yine eksen olarak aşkı alır. Aşkı anlatırken insanı arar.

“Mayıs'ta gönlüm delidir” der “Mayıs” şiirinde. “Rüzgâr” şiirinde “İnsan olmak dokunuyor haysiyetime” der. “Hapishane Şarkısı-I” şiirinde, “Göklerde kartal gibiydim / Kanatlarımdan vuruldum; / Mor çiçekli dal gibiydim / Bahar vaktinde kırıldım” der sanki kendi sonunu anlatıyormuş gibi. “Görececek günler var daha” der “Hapishane Şarkısı-V” adlı şiirinde. “Bir gün kadrım bilinirse” der “Dağlar” şiirinde.

Sabahattin Ali'nin edebiyatçı kişiliğine kavgacı aydın kimliğini katan, *Yücel, Varlık, Yeni Adam, Ant, Resimli Ay, Ulus, Yurt ve Dünya, Markopaşa, Merhumpaşa, Malumpaşa, Ali Baba* gibi dergilerde 1935-1947 yılları arasında yayımlanan, **Markopaşa Yazıları ve Ötekiler** adıyla Hikmet Altunkaynak tarafından bir araya getirilen bu yazıların birçoğu için soruşturmalar açılır. Birçok kez cezaevine girip çıkar.

Ali Baba'daki son yazılarının birinde “insanların insanları seveceği ve insanlara inanacağı günü yaklaştırmak için çalışmakta devam edeceğiz” diyen Sabahattin Ali, özellikle *Markopaşa* gibi dergilerdeki tavrıyla tek parti döneminin en canlı muhalefet odaklarından biri olur. Demokrat basının oluşmasında önemli payı olan bu dergilerde yazdığı yazılarda kavgacı bir aydındır.

Asım Bezirci, *Sabahattin Ali* adlı kitabında, “Türk edebiyatının en başarılı birkaç kaleminden biri olan, bazı Fransız yazarlarınca ‘Türkiye'nin Gorkisi’ sayılan ve bizce de ‘ulusal bir değer’ sayılması gereken Sabahattin Ali, ‘resmi’ edebiyat tarihçilerimiz için ‘yok’tu. Çünkü Sabahattin Ali çağına ve çevresine dürüstçe, yiğitçe, ustaca ta-nıklık etmişti... Çünkü Sabahattin Ali, uğradığı tüm saldırılara, ka-

hırlara karşın inandığı yolda direnmiş, ulusunun bağımsızlık ve esenliğini, emekçi halkının özgürlük ve mutluluğunu savunmaktan geri durmamıştı” (*Çınar Yayınları*, 1992, s. 245–248) der.

Nâzım Hikmet, “temiz ve metodlu bir edebiyat kültürüne dayanarak, en yaratıcı anlamda realist” bir yazar olarak tanımlar Sabahattin Ali’yi. Atilla Özkırımlı, “yaşadığı döneme damgasını vuran bir sanatçı” der. Kemal Bayram, “Türk Edebiyatına, Türk mizahına, Türk siyasal yaşamına bir fırtına gibi giren” bir insan olarak değerlendirir.

Hakkında dergilerde ve gazetelerde yüzlerce yazı ve kitaplar yazılan, birçok kitapta kendisinden söz edilen, birçok antolojide, ansiklopedide, sözlükte, edebiyat tarihinde kendisine ve yapıtlarına yer verilen Sabahattin Ali, 1948’de 41 yaşındayken “canavarca” öldürüldü.

Edebiyat tarihimizin yapı taşlarından biri olan Sabahattin Ali ders kitaplarının, öğretim programlarının dışında tutularak, kitaplarının basılması engellenerek kendi halkından ne kadar uzak tutulmaya çalışılırsa çalışılsın halkının sevdiği bir yazardır bugün. Yıllar süren yıldırma ve bellek silme eylemlerine karşı edebiyatımızın ve aydınlık damarımızın yok edilemeyen en önemli değerlerinden biridir. Onu anlamak ve yeni kuşaklara gerçek bir sanat ustası ve ödün vermez bir aydın kimliğiyle aktarmak boynumuzun borcudur.

Bu borçluluk duygusuyla olmalı ki Sabahattin Ali’yi sahiplenme konusunda oldukça önemli adımlar atılıyor. Katledilmesinden yıllar sonra bedeninin bulunduğu yörenin insanları, Kırklareli, Lüleburgaz, Pınarhisar, Babaeski, kısacası Trakya halkı 1990’dan beri Sabahattin Ali Günlerini gerçekleştiriyor. Kırklareli ve ilçelerinde emekçiler ve aydınlar yıllardır sınımsızca bağırarak bu büyük yazarlarını. Sabahattin Ali Dağları adını verdikleri dağlarda, Sabahattin Ali Çeşmesi adını verdikleri çoban çeşmesinin ve “Sabahattin Ali’nin Anıtmezarı” dedikleri kayalığın yanında halkın onu coşkuyla anması ve bunu gelenekselleştirerek ve olanca baskıya karşın inatla sür-

dürmesi umudumuzu çoğaltan bir olaydır.

Edremit'te bir sokağa Sabahattin Ali Sokağı adı verildi. Çocukluğunun geçtiği ev belediyece satın alınarak müzeye dönüştürülmesi için çalışmalara başlandı. Edremit Kitap Fuarı onun adıyla açıldı. Kitap fuarlarında Sabahattin Ali ile ilgili toplantılar düzenleniyor ve genç okurlar Sabahattin Ali gerçeği ile buluşma fırsatı yakalıyorlar. Bazı özel okullarda, kültür merkezlerinde Sabahattin Ali ile ilgili anma toplantıları düzenleniyor, dergilerde Sabahattin Ali ile ilgili yazılar yayımlanıyor, Sabahattin Ali ile ilgili yeni kitaplar yayımlanıyor.

Bu adımlar, yeterli olmasa bile Sabahattin Ali'yi sahiplenme açısından önemli ve olumlu gelişmelerdir. Hele yıllar boyunca kitaplarının yayımlanamadığı ve bugün tüm yapıtlarının yeni basımlarla sunulduğu düşünülürse bulduğumuz noktanın eskiye göre olumlu bir nokta olduğunu söylemek gerekiyor. Bu olumlu adımlara karşın, hem Sabahattin Ali'nin bir aydın ve bir sanatçı olarak düşünce dünyamızdaki öncü, usta, örnek yerinin genç kuşaklara aktarılmasını ve tanıtılmasını, hem de cinayetindeki karanlığın aydınlatılmasını sağlayamadığımızı ve bunun verdiği hüznle bir kez daha ezildiğimizi ekliyorum. Sabahattin Ali'nin öldürülmesinin ayıbını, utancını hep birlikte yaşarken, bu cinayetin perde arkasını aydınlatmayı, bunun için gereken toplumsal dayanışmayı, direnci yakalayacağımız günlere kısa zamanda gelmeyi başarmalıyız. Onu, yapıtlarıyla, kültür ve edebiyat tarihimizdeki onurlu yeriyle, toplumcu gerçekçi özülle sahiplenmek ve geleceğe taşınmalıyız.

Gerçekçi öykücülüğümüzün kurucusu, ustası olarak; ölümsüz öyküleri ve romanlarıyla; şarkılaşan/türküleşen şiirleriyle; örnek ve öncü aydın olarak direngenliğiyle yaşamımıza güzellikler katan Sabahattin Ali'yi yaşamıyla ve yapıtlarıyla geleceğe taşımak ve ölümünün ardındaki karanlıkları aydınlatmaya çalışmak borcumuzdur, günümüz sanatçısına yakışan budur.

İnsan olmanın onurumuza dokunmadığı, değerlerimizi sahiplenebildiğimiz günlerin özlemiyle Sabahattin Ali'yi bir kez daha saygı ve özlemle anıyoruz.

SABAHATTİN ALİ KAYNAKÇASI:

Şiir: *Dağlar ve Rüzgâr* (1934), *Kurbağanın Serenadı* (1937), *Öteki Şiirler* (1937), *Dağlar ve Rüzgâr (Kurbağanın Serenadı, Öteki Şiirler ile birlikte, 1988).*

Öykü: *Değirmen* (1935), *Kağrı* (1936) *Ses* (1937), *Yeni Dünya* (1943), *Sırça Köşk* (1947), (Bütün Öyküleri-I: *Değirmen Kağrı Ses, Bütün Öyküleri II: Yeni Dünya, Sırça Köşk, Esirler*, 1997), *Çakıcı'nın İlk Kurşunu/ Tereke* (öykü-şiir-yazı, Hazırlayan: Nüket Esen-Zeynep Uysal-Engin Kılıç-Olcay Akyıldız; 2002), *Kamyon* (seçme öyküler, 2008), *Üç Öykü* (2017).

Roman: *Kuyucaklı Yusuf* (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna* (1943).

Oyun: *Esirler* (1966).

Yazı: *Marko Paşa Yazıları ve Ötekiler* (hazırlayan: Hikmet Altınkaynak, 1986), *Mahkemelerde* (belgelerle, hazırlayan: Nüket Esen-Nezihe Seyhan, 2004), *Anılar Eleştiriler İncelemeler* (2014).

Mektup: *Hep Genç Kalacağım* (Hazırlayan Sevengül Sönmez, 2008), *Canım Aliye Ruhum Filiz* (2017).

Fotoğraf: *Bir Fotoğraf Camı/ Çektiği ve Çekemediği Fotoğraflarıyla Sabahattin Ali* (2012).

Toplu basım: *Bütün Eserleri* (eleştirel basım, hazırlayan Sevengül Sönmez, 2013).

Çeviri: Max Mimmerich- *Tarihte Garip Vakalar* (1936), Sophokles- *Antigone* (1941), G. Ebrahim Lessing- *Minna von Barnhelm* (1942), Heinrich von Klesits- *Üç Romantik Hikâye* (1943), İgnazio Silone- *Fontamara* (1943), Christian Hebbel- *Gyges ve Yüzüğü* (1944).

Hakkındaki kitaplar: *İçimizdeki Şeytanlar* (Nihal Atsız, 1940), *Sabahattin Ali Dosyası* (Kemal Sülker, 1968), *Sabahattin Ali'nin Romancılığı* (İbrahim Tatarlı, Sofya, 1968), *Sabahattin Ali* (Mustafa Kutlu, 1972), *Sabahattin Ali* (Asım Bezirci, 1974), *Sabahattin Ali Olayı* (Kemal Bayram, 1978), *Sabahattin Ali Olayının Gerçeği* (Reşit Mazhar Ertüzün, 1985), *Sabahattin Ali* (Filiz Ali-Atilla Özkırımlı, 1986), *Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları: İki Gözüm Ayşe* (Ayşe Sıtkı-Doğan Akın, 1991), *Sabahattin Ali* (Muzaffer Uyguner, 1993), *Bir Usta Bir Dünya: Sabahattin Ali* (Fatma Türe, 1997), *Sabahattin Ali: İnsan ve Eser* (Ramazan Korkmaz, 1997), *Filiz Hiç Üzülmesin/ Fotoğraflarla Sabahattin Ali'nin Yaşamöyküsü* (Filiz Ali, 1997), *Sabahattin Ali* (oyun, Tuncer Cücenoglu, 2003), *Başın Öne Eğilmesin/ Sabahattin Ali'nin Romanı* (Hıfzı Topuz, 2006), *A'dan Z'ye Sabahattin Ali* (Sevengül Sönmez, 2009), *Öykü ve Romanlarıyla Sabahattin Ali* (Afşar Timuçin, 2011), *Yeşil Mürekkep/ Bir "Sabahattin Ali" Romanı* (Osman Balcıgil, 2016), *Sabahattin Ali'nin Yapıtlarını Sevme Sözlüğü* (Atilla Birkiye, 2017), *Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları* (Mehmet Güneş, 2017).

YENİ DÜNYA

Asfalt Yol

- Bir köy öğretmenin notlarından -

İstasyondan kalkıp vilayet merkezine giden kamyon, iki saat kadar sarstıktan sonra, beni gideceğim köye ayrılan yolun başında bıraktı. İki adım bile atacak halim yoktu. Çantamı yanıma koyarak, kenarlarından otlar fırlayan bir taşın üstüne oturdum. Kafamdaki uğultuyu dinlemeye başladım.

İçi tozla karışık ter kokan kamyon dünyanın bu en bozuk yolunda bizi birbirimize vura vura sersem etmişti. Birdenbire duraklamalar, bir çukura yuvarlanır gibi sarsıntılar, bana nerede olduğumu bile unutturmuş ve beni karanlık bir rüya dünyasına atmıştı. Şimdi oturduğum taşın üzerinde bu rüyadan silkinmeye çalışıyordum.

Gideceğim köyü şoför göstermişti. Burası oturduğum yerden yarım saat kadar uzakta, külrengi bir kerpiç yığını idi. Bir kenarda ince ince yükselen yine külrengi birkaç kavak, orada, ufacık da olsa, bir su bulunduğunu anlatıyordu.

Belki bir saat oturduğum yerde kaldıktan sonra yavaşça ve sallanarak doğrudum. Küçük çantamı yerden alıp yürümeye başladım. Kendim köylü olduğum ve bizim köylülerimizi iyi tanıdığım için içimde yabancı bir yere gidiyorum hissi yoktu. İlk vazifemde muvaffak olacağıma emindim.

Akşam olmaya başlamıştı. Köye yaklaşınca ortalığı büsbütün bir kızılık kapladı. Kırmızı bir deniz gibi parlayıp kımıldayan bu bir karış boyundaki kuru bozkır otlarının üzerinde upuzun

gölgem yatıyor ve gölgeimin başı, ileride, aralarından yer yer çer-
kireler fırlayan bu otların arasında kayboluyordu.

Köyün kenarındaki birkaç evin önüne gelince burnuma yan-
makta olan tezek kokusu geldi. Gözümün önünde, saç üzerinde
yufka pişirilen bir ocak ve bekleşen yalınayak çocuklar canlandı.

Sokaklarda daha evlerini bulamamış birkaç inek kuyruklarını
kalçalarına çarparak yürüyor ve ara sıra böğürüyordu. Bu öyle
bir böğürüştü ki, uzun uzun düşündükten sonra söylenen derin
manalı bir söze benziyordu.

Gitgide daha kuvvetlenen keskin bir gübre kokusu beni daha
çok buraya yaklaştırdı. Köy yaşayan, çalışan bir mahluktur ve bu
koku onun ter kokusudur. Dünyada hiçbir koku beni bu kadar
saramamış, kafamdan birbiri arkasına bu kadar çok hatıralar yu-
varlayıp geçirmemiştir.

Kahvenin önünde birkaç ihtiyardan başka kimse kalmamıştı.
Beni görünce yerlerinden kalkmadan baktılar. Yanlarına gidip
oturdum; kim olduğumu anlattım. İçlerinden biri muhtarmış.
Benden önceki öğretmen gideli altı ayı geçtiğini, o zamandan
beri okulun kapalı durduğunu söyledi:

“Daha harmanların hepsi kaldırılmadı. Çocuklar okula falan
gelmezler. Beş on gün oturup dinlenirsin!” dedi.

* * *

Çocukları toplamak, dersleri yoluna koymak pek güç olmadı.
Köylüler kendi dilleriyle konuşanları anlamakta gecikmiyorlar.
Şimdilik hiçbir şeyden şikâyetçi değilim. Yalnız bir yol mesele-
si var ki, bunu kendime iş edindim ve aylardır uğraşıyorum. İlk
geldiğim gün kamyonunda canımı çıkaran o yol, meğer bütün vi-
layetin en büyük derdiymiş. Herkes mahsulünü, yolcusunu bu-
nun üzerinden geçirmeye mecbur. Başka yol yok ve buna da yol
demek için pek bol keseden atmak lazım. İşin garibi, vilayet mer-
kezini altmış kilometre uzaktaki demiryoluna bağlayan yol da
bu!.. Herhalde daha mühim işler bunun yapılmasını bu kadar
geri bırakmış. Ben, hem bizim köyden, hem de başka köylerden
vilayete müracaat ettirdim; yolun yaptırılmasının ne kadar lazım
olduğunu dilim döndüğü kadar anlattım. Uzun istidaları hükü-

met memurları pek okumazlar diye, her fikrimi ayrı bir istida-ya yazarak bunları ayrı ayrı köylerden verdirdim. Böylece hepsi okunmuş olacak. Yolun yapılmasında köylünün nasıl yardımı olacağına dair de birçok fikirler ileri sürdüm.

Geçenlerde şehre gittiğim zaman maarif müdürü bana biraz tuhaf muamele etti. Kızıyor da kızdığını belli etmeyip alay etmeyi tercih ediyor gibiydi. Neden diye merak ettim. Sonra laf arasında:

“Siz okul dışındaki işlerle de uğraşacak vakit bulabiliyorsunuz galiba, talebeniz pek mi az?” dedi.

“Az değil ama, o da vazifem değil mi?” diye cevap verdim. Alaycı gözlerini üstümde gezdirdi. Bir şey söylemedi. Sonra dışarıda, kahvede arkadaşlardan duydum. Maarif müdürü bana kızgınmış. Ben köylülere Teşkilatı Esasiye Kanunu’nu* okumuş, anlatmıştım. Kadastro’da işi olan bir köylü bir istida vermiş, bir müddet sonra da cevap istemiş. Ne cevabı, denince: “Basbayağı cevap vereceksiniz! Mecbursunuz! Kanun var!” diye dayatmış. Sormuşlar, araştırmışlar, kanunu benden öğrendiğini anlayınca maarif müdürüne şikâyet etmişler.

Hele bu yol işiyle bu kadar uğraştığıma kızanlar pek çok. Bir alakaları olduğundan değil, iş olsun diye kızıyorlar. Benim öğretmen olduğum köyde oldukça zengin bir Rüstem Ağa var. Şehirde arabacı dükkânı işletiyor, yaylıları, kağnıları tamir ediyor. Bunun istida veren köylere gidip benim aleyhime sözler söylediğini duydum. Pek şaşmadım. Bütün teşebbüslerden henüz bir şey çıkmadı. Ara sıra bu işin arkasını bırakacak oluyorum. (Çünkü hükümetteki, hele nafiadaki** memurlar benimle açıktan açığa alay ediyorlar.) Fakat akşamları köyde, istasyondan dönen arabaların, kağnıların ve zavallı hayvanların halini görünce içim acıyor. Kendi kendime: “Başladığın işi yarıda bırakma iki gözüm, sana yakışmaz!” diyorum.

Ne de uzun muameleleri varmış böyle şeylerin. Vilayet konağında bizim istidaların girip çıkmadığı oda kalmadı. Köylüler bile benim bu gayretime şaşıyorlar. Onlarda da bu işin sonu çıkacağına dair bir ümit yok.

---

* Anayasa

** Önceden Nafia (Bayındırlık) Vekaleti’nin kentteki yönetim birimi.

* * *

Hâlâ bir şey çıkmadı... Galiba bu yolu yapmayacaklar. Köylü de bana yardım etmiyor. Pek ölü mahluklar... Belki de pek akıllı mahluklar da, boşuna yere uğraşmak istemiyorlar. İçimde hiç şevk kalmadı. İnsana birkaç kelime ile cevap verseler yine neyse, fakat ne evet, ne hayır!.. Sanki bu istidaları ses vermez bir derin kuyuya atmışız...

Akşamları köyün yanı başındaki sırta çıkarak uzakta tozlarla bulanıp uzanan yolu seyrediyorum. Bazan tozdan bembeyaz olmuş ve üstüne sepetlerle denkler sarılmış bir kamyon görünüyor, bir bataklıkta dizlerini kaldırıp indirerek yürüyen bir insan gibi ileri geri sallanarak, yıkılacak gibi olarak, ağır ağır ilerliyor. Bu o kadar üzücü bir manzara ki, tekniğin en son ifadelerinden biri olan bu makine ile dünyanın bu en iptidai yolunun mücadelesini görmemek için insan gözlerini kapıyor. Bazan koşup yolu avuçlarımla düzeltmek, orada hiç olmazsa beş on metrelik bir yeri bir "yol" haline koyarak kendi hisseme düşen vazifeyi yapmış olmak istiyorum.

* * *

Bizim iş birdenbire canlandı. Geçenlerde şehre büyüklerimizden biri gelmiş. Otomobili ne kadar rahat da olsa bu yol yine kendini hissettirmiş olacak ki, bir laf arasında valiye bundan bahsetmiş, vali de hemen atılarak: "İlk düşündüğümüz şeylerden biri de budur, hemen bu sene yaptırmak istiyoruz, projeleri hazırlanıyor. Hatta asfalt yaptırmayı bile düşünüyoruz... Acaba bu yol asfalt olsa şehrimizi sık sık şereflendirir misiniz?" demiş.

O büyük zat da:

"Gelirim tabii..." diye cevap vermiş.

Bunun üzerine asfalt meselesi aldı yürüdü. Ben meğer uyku daymışım, vali projelerden bahsediyor... Demek zannettiğim kadar bu işe lakayt değillermiş, yalnız gürültüsüz, şatafatsız bir şekilde halka hizmet etmeyi daha uygun buluyorlarmış.

Fakat bu sessizliğin aksine olarak bu sefer de iş pek yaygara verildi. Vilayetin, yemek listesi büyüklüğünde haftalık gaze-

tesinin yarısını asfalt şose havadisleri dolduruyor. Köyde de itibarım artar gibi oldu. Bizim köylülerin insana muamele edişleri zaten barometre gibi.

Bence bu yolu asfalt yapmaya şimdilik hiç lüzum yoktu. Üç dört misli fazla masraf edileceğine, bu para daha lüzumlu yerlere harcanabilir ve buraya, kendimize göre bir yol, temiz bir şose yeterdi. Fakat belki başka bir düşündükleri var. Belki her şeyin son derece mükemmel olmasını istiyorlar. Bu kadar büyük işlere aklım ermez. Bir yol olsun da, paramız varsa isterse halı da döşetilsin...

Vali Ankara'ya gitmiş. Tetkikat yapan mühendisler yolun yarım milyona çıkacağını söylemişler, halbuki vilayet bütçesi 350 bin lira... Bu parayı bulmak için bankalara müracaat edilmiş, onlar da Maliye Vekaleti'nin kefaleti olmadan para vermemişler, Maliye Vekaleti de Meclis'ten izin almadan kefil olamazmış, hulasa karışık işler vesselam. Vali bütün bunları yoluna koymak için gitmiş... Adamcağz bu yol meselesini kendine iş edindi. Meclisi Umumi'den tahsisat almak için bir nutuk vermiş, vilayet gazetesinde okudum. Bir belagat numunesi. Kendisini bu yol işine dört elle sarılmaya sevk eden, o büyük zatın işareti olduğunu söylüyor ve onun yol yapıldıktan sonra daima geleceğini vaat ettiğini hatırlatıyor. Hakikaten büyüklerimiz her şeyi görüyorlar ve bir işaretleriyle uyuyanları uyandırıyorlar. Yalnız vali bu yol için halkın da birçok müracaatları olduğundan hiç bahsetmiyor, yolun köylüye ne kadar faydası olacağını da söylemiyor. Belki bunlar herkesin bildiği şeyler de onun için. Her ne ise, bu yol işinde bir damlacık tesirim olduysa ne mutlu bana...

* * *

Yolun yapılmasına başlandı bile. Bankalardan borç alınmış, bilmem kaç senede ödenecekmiş. Borç taksitlerine karşılık olmak üzere hastane tahsisatından biraz kırılmış ve önümüzdeki sene maarif kadrosu biraz kısılacakmış. İşin buraya varacağını hiç düşünmemiştim. Fakat daha ortada bir şey yok. Vakitsiz telaş etmeyelim. Para bulmak isteyince maariften önce akla gelecek çok şeyler var. Mesela vali çok alakadar olduğu bu yol meselesi için şimdilik vali konağı yaptırmaktan vazgeçebilir...

Yol ilerliyor, bizim köye ayrılan köşede de hararetli çalışmalar var. Silindirler gelip gidiyor ve alacalı bulacalı bir sürü köylü amele karıncalar gibi çalışıyor. Bu çalışma akşam geç vakte kadar sürüyor, sonra kenardaki çadırlara çekilip yatıyorlar. Amelelerin çoğu açıkta yatıyor. Müteahhit çadır yetiştirememiş. Şafakla beraber tekrar faaliyet başlıyor. Bizim köyden de amele yazılanlar var. Beş on kuruş kazanıp vergi borcunu ödeyecekler. Bunlar geceleri köye dönüyorlar; ama pek bitkin bir halde. Müteahhidin başlarına diktiği memur ekmek yemek için bile on dakika zor izin veriyormuş.

Bizim köylü önceleri pek lakayttı, fakat taş döşenip asfalt işi başlayınca hepsini bir merak sardı. Kocaman kazanlarda kaynatılıp sonra yerlere dökülen bu kara şeyin üzerinde yürünebileceğini, hele kamyonların ve arabaların geçeceğini pek kabul etmiyorlar. Tarlaları bu tarafta olanlar akşamları dönerken yolun kenarındaki hendeğe çömelip sigaralarını tütürerek silindir in ileri geri gidişine bakıyorlar ve tanıdıkları amelelerle aldıkları yevmiyeler hakkında konuşuyorlar.

* * *

Yol bitti. Birkaç gün sonra açılış töreni olacak. Köyün yanındaki tepeye çıkıp bakınca, uzakta kara bir yılan gibi parlıyor. İki tarafına ağaç da dikeceklermiş. Enfes bir şey doğrusu. Bütün Vilayet halkının buradan nasıl akın akın geçeceğini, nasıl kolaylıkla, kayar gibi istasyona varacağını düşündükçe içimde bir şey hopluyor. Yolun sağlamlığı hakkında dedikodular var... Müteahhit adamakıllı vurdu diyorlar. Fakat herhalde dedikodudan ibaret. Bu dehşetli güzel manzaranın karşısında insana nasıl fena düşünceler gelebilir, şaşıyorum.

* * *

Bugün ömrümün en mesut günü idi. Şehrin kenarında taklar kurulmuştu, bütün memurlar resmi elbiselerini giyip gelmişler. Hususi muhasebe müdürü bile, bej pardösüsünün üstüne silindir şapkayı oturtmuş, "1.55" boyu ile ön tarafta yer almış. Ben de bir kat elbisemi silip ütüledim ve öyle geldim. Maarif müdürü